

DOI: <https://doi.org/10.29285/actapinteriana.2017.3.93>

François Euvé *Penser la création comme jeu* című könyvének ismertetése.

Bagyinszki Péter Ágoston OFM^a & Mihálffy Zsófia

^a Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola, 1052 Budapest, Piarista köz 1.
bagyinszki.agoston@sapientia.hu

Bagyinszki P. Á. & Mihálffy Zs. (2017): François Euvé Penser la création comme jeu című könyvének ismertetése. A review of the book Penser la création comme jeu by François Euvé. Acta Pintériana, 3, 93-94.

Van olyan racionalizmus, amely eltompítja az ember spirituális érzékenységét. Ám ugyanígy, az intellektusnak vannak olyan ludikus (játékos) készségei is, amelyek élesítik az ember lelki-szellemi fogékonyságát. Természettudományos és teológiai műveltséggel egyaránt rendelkező kortársaink nemegyszer felteszik a kérdést: Vajon milyen módon lehetne kilazítani a természettudományos és a teológiai gondolkodást egymástól elkülönítő berendezkedésű, ódon zárat? François Euvé szerint a párbeszéd egy „ludikus kulcs” megtalálásával nyerhetne új lendületet. A fizikusi előtanulmányokkal felvértezett francia jezsuita doktori disszertációjában egy ilyen játékelvű teológiai paradigma körvonalazására vállalkozott: François Euvé, *Penser la création comme jeu*, Paris, Éditions du Cerf, "Cogitatio fidei, n° 219", 2000, 412 p.

„A játék tétje – mely játékra mindig a halállal való civakodásként kell tekintenünk – nem szabad, hogy elfeledtesse velünk azt az örömet, amit minden játék magában hordoz. A reményt a világra való rácsodálkozás táplálja. A teremtésben jelen van a játék, hiszen a megígért és remélt jövő a választottak ’táncában’ bontakozik ki. Magunk mögött hagyva a bejárt utat és a leküzdött akadályokat, az igaz ember játészó és nevető gyermekké válik.” (386. o.)

Ez a játékelmény jelenti a francia szerző kiindulópontját.

François Euvé emelkedett akadémiai stílusban, nagy erudícióval, három részre tagolt 3x3 fejezetben fejti ki gondolatmenetét a ludikus paradigma alapjára helyezett interdiszciplináris párbeszéd új lehetőségeit illetően, miközben elsősorban a katolikus teológus szempontjából végzi el a szükséges elemzőmunkát.

Az első részhez tartozó három fejezet azt a kérdést járja körül, hogy: „Miért hasznos ma a játék szimbolizmusa a teremtés teológiájában?” Először is észre kell vennünk, hogy az utóbbi évszázadokban a „teremtett világhoz”, illetve a „természethez” fűződő viszonyunk a természettudományok előretörése nyomán lényegesen megváltozott. Ez a változás a teremtés teológiájával foglalkozó diskurzust szorosan érinti. Ma már azt a pozitívista-determinista tudomány szemléletet is meghaladtuk, amely a 19. század tudományosságát uralta. A teológia előnyt kovácsolhat a természettudományos diskurzusban fel-felbukkanó „ludikus hermeneutikai kulcs” körütekintő alkalmazásából, mert ennek a hagyományos teremtéstanban is megvannak a gyökerei (vö. 1. f.). A második ezredfordulóra a teológia interdiszciplináris kapcsolatrendszere is átalakult. Euvé a közismert négyrétű tipológiából kiindulva mutatja be ennek a kapcsolatrendszernek az eltérő megközelítéseit: a konfliktus, a függetlenség, a dialógus, valamint az integráció igényének mozzanatai egyaránt jelen vannak ebben a kapcsolatban. A II. Vatikáni Zsinat kifejezésével élve, az „idők jeleit” ismerhetjük fel abban a folyamatban, amely a szembenállások hangsúlyozásától a konvergensek

mozzanatok felismerése felé, illetve a „kritikai dialógus” gyakorlatának irányába halad. (vö. 2. f.) Euvé ezt követően összegzi a teremtéshit alapjait és bemutatja a *creatio ex nihilo* gondolat fontosságát, már előrevetítve ezzel a ludikus kulcs teológiai alkalmazásának a lehetőségeit. (vö. 3. f.)

A második részhez tartozó három fejezetben Euvé áttekinti a ludikus kulcs használatát megalapozó gazdag hagyományanyagot. A szerzőt az aktualizálás érdekli, ezért nem kronológiai sorrendben halad. Először bemutatja a ludikus kulcshoz kapcsolódó (vagyis a játékszimbolizmust alkalmazó) kortárs diskurzust (vö. 4. f.), majd a Péld 8,30-31 nyomán rámutat a biblikus teológiai és görög alapokra (vö. 5. f.), végül áttekinti a releváns patrisztikus és skolasztikus hagyományt (vö. 6. f.). Mivel a tárgyalás az utóbbi két fejezetben főleg Hugo Rahner magyarul is olvasható „A játszó ember” című művére támaszkodik (Kairosz, Budapest, 2013), ezért ennek a rendkívül gazdag hagyományanyagnak az ismertetésére itt nem szükséges kitérnünk. Figyelemre méltó azonban, ahogy például Hitvalló Maximoszról, Eckhart mesterről és Alfonz Rodriguezzról további bőséges saját forrásanyagot vonultat fel. Euvé szerint a játékhagyománynak ez a gyökérzete erősen inspirálja és biztos alapokra helyezi a ludikus kulcs kortárs alkalmazásait. Arra vonatkozóan, hogy a nyugati ludikus hagyomány hogyan és mely szerzőkön keresztül lép be a kortárs szekuláris és teológiai diskurzusbába, Euvé tárgyalásával tartalmilag megegyező áttekintéssel szolgál Bagyinszki Ágoston „A húsvéti gyertya fényjátéka” című tanulmányában (in 11 *Praeconia* 2016/2). Johan Huizinga „Homo ludens” című könyve időtálló alapműve a kapcsolódó szaktudományos diskurzusnak.

A harmadik részhez tartozó három fejezetben a francia szerző már nem kérdés formájában, hanem tételmondatként fogalmazza meg a mondanivalóját: „Közelítsünk a teremtéshez a játék jegyében!” Euvé itt pontosítja és kontextualizálja a saját játékfelfogását. Először a definíciós kérdést járja körül (vö. 7. f.), majd tudományelméleti (vö. 8. f.) és teremtésteológiai (vö. 9. f.) összefüggésben bontja ki a ludikus kulcs alkalmazásának a lehetőségeit. Euvé rámutat a „pánludizmusnak”, valamint a Teremtő Isten alkotói cselekedetére alkalmazott ludikus megközelítésnek a korlátaira is, mielőtt megerősítené a ludikus kulcs fontos szerepére vonatkozó alaptételét.

Jean-Michel Maldamé, a természettudomány és teológia közti párbeszéd neves domonkos szakértője, a következőképpen értékeli az itt recenzált könyvünket:

„Euvé munkája módszerét tekintve ugyanannyira konzervatív, mint amennyire újszerű a vizsgált témáját tekintve. Ez a (ludikus) teológia egyrészt mélyen gyökerezik a patrisztikus írásokban és hagyományban, másrészt párbeszédet folytat a kortárs kultúrával: filozófiával, szociológiával és természettudományokkal. Euvé azáltal kívánja megújítani a teológiát, hogy kiemeli egy bizonyos racionalizmus csapdájából. Termékeny módon köti össze a teremtés és az üdvösség gondolatköreit.”

Végezetül idézzük magát Euvét könyvének egy olyan pontján, amely mintegy a szerző *ars poeticájaként* fogható fel:

„A teológia nem csupán az összecsengő külső körülmények miatt érdeklődik a játék iránt. Valójában belülről is felébred benne a vágy, hogy válaszoljon a jelen kérdéseire. Ezt a vágyat nem szabad elfojtani. A teológiának nem szabad idegenkednie a jelen adottságaitól, hanem el kell fogadnia azokat a maguk valójában, minden esetleges bennük lévő ellentmondással együtt. Ez az elfogadás ugyanolyan intenzív hatóerő, mint az érintett témák erős történeti dimenziójának kötelmei. A játék azóta foglalkoztatja a teológiai gondolkodást, amióta Izrael vénei az Isten lábainál játszó, emberek közt jelen lévő Bölcsességről elmélkedtek. A ludikus szellemiség csak olyan teológiának lehet sajátja, amely felhagy a szigorúan zárt rendszerek kialakításának kényszerével.” (384. o.)